

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Sposobnosti prilagajanja malih in srednjih podjetij ter podjetij socialne ekonomije spremembam, ki jih prinaša gospodarska dinamika

(2005/C 120/03)

Raziskovalno mnenje Podpredsednica Evropske komisije Loyola de PALACIO je 27. aprila 2004 v imenu Komisije zaprosila Evropski ekonomsko-socialni odbor za predhodno mnenje o: „Sposobnosti prilagajanja malih in srednjih podjetij spremembam, ki jih prinaša gospodarska dinamika“.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, ki je v tej zadevi zadolžena za pripravo dela Odbora, je mnenje sprejela 6. oktobra 2004 (poročevalka: ga. FUSCO).

Na svojem 412. plenarnem zasedanju dne 27. in 28. oktobra 2004 (seja z dne 27. oktobra 2004) je Evropski ekonomsko-socialni odbor sprejel to mnenje s 169 glasovi za, 2 glasovi proti in 5 vzdržanimi.

Uvod

V skladu z zahtevo Evropske komisije je cilj tega mnenja preučiti predlagano temo z vidika obstoječe in možne interakcije majhnih in srednje velikih podjetij (MSP) – mednje sodijo tudi mikropodjetja in podjetja socialne ekonomije (PSE) –, ter različne vrste instrumentov in modelov, ki izhajajo iz PSE in bistveno vplivajo - ali bi lahko vplivali - na sposobnost prilagajanja tako MSP kot PSE.

1. Cilji in normativni okvir

1.1 Evropska komisija je EESO zaprosila za predhodno mnenje ob upoštevanju dejstva, da lizbonska strategija namenja zlasti MSP in PSE pomembno vlogo, in predlagala razvoj elementov, s katerimi bi lahko določili zakonski okvir in podporo, ki jo ti akterji potrebujejo.

1.2 Zahteva je sledila objavi mnenja na lastno pobudo Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vlogi MSP in PSE pri razvijanju gospodarske raznolikosti pristopnih držav, ki je bilo soglasno sprejeto 1. aprila 2004. Mnenje je obe vrsti podjetij obravnavalo skupaj, ju opredelilo in omenilo njun pomen v EU kot celoti, v smislu njunega prispevka na področju gospodarstva, zaposlovanja in socialne kohezije, pa tudi njuno tesno interakcijo in medsebojno dopolnjevanje. Prav tako jasno navaja, da je pojem gospodarske spremembe očitno širši in dinamičnejši od pojma prestrukturiranja. Mnenje omenja Gyllenhammerjevo poročilo *Obladovanje sprememb* skupine na visoki ravni, ki jo je ustanovila Evropska komisija, ki poudarja ustvarjanje novih delovnih mest, ob tem pa priznava veljavnost strategije, katere namen so primerjalna analiza, inovacije in socialna kohezija. Poročilo predlaga integriran program v

desetih točkah za uveljavljanje MSP in PSE pri razvoju gospodarske raznolikosti držav pristopnic; program, ki so ga v veliki meri spodbudile mnoge dobre prakse PSE v EU.

1.3 Dobre prakse PSE v EU bi dejansko lahko predstavljale podlago za interakcijo in medsebojno dopolnjevanje PSE in MSP z odpiranjem novih poti ob upoštevanju sodelovanja, inovacij in dinamike PSE ter velikih uporabnih možnosti za MSP. MSP pa bi k njihovem razmahu prinašale resnično dodano vrednost, tako da bi na podlagi lastne strukture med njimi ustvarjale sodelovanje, reprezentativnost in potrebno zaupanje.

1.4 Lizbonsko strategijo je marca 2000 predlagal Evropski svet, ki je določil cilj, da Evropa postane najkonkurenčnejše in najdinamičnejše na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, pri čemer je poudaril nujno „vzpostavitev ugodnih razmer za ustanavljanje in razvoj novih podjetij, predvsem malih in srednjih“ in dodal, da „sta konkurenčnost in dinamičnost podjetij neposredno odvisni od predpisov, ki so naklonjeni naložbam, inovacijam in podjetniškemu duhu“⁽¹⁾. Na podlagi tega je Evropski svet v Feiri dne 19. in 20. junija 2000 sprejel Evropsko listino za mala podjetja, ki potrjuje, da so mala podjetja „podpora evropskega gospodarstva [in] pomenijo nenadomestljiv vir zaposlovanja in podjetniških idej“⁽²⁾. Lizbonska strategija je prav tako razglasila gospodarsko rast za ključni dejavnik pri zagotavljanju socialne kohezije v Evropi. Komisija je nato izjavila, da so izzivi pri sprejetju lizbonske agende povečanje ponudbe delovnih mest in stopnje zaposlenosti, izboljšanje tehničnega znanja ter zagotovitev urejenega pretoka kmetijstva in industrije na področje storitev brez povečevanja regionalnih razlik v samih državah⁽³⁾.

⁽¹⁾ Zaključki predsedovanja, Lizbona, 23. in 24. marec 2000, točka 14.

⁽²⁾ Evropska listina za majhna podjetja, Luksemburg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti, 2002. Komisija trdi, da je bila listina sprejeta v Mariboru dne 23. aprila 2002 (glej: http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme-package/index.htm). Odbor in Parlament se še naprej zavzemata za pravno vrednost listine in za njeno izrecno omenbo v poglavju o industriji Evropske konvencije.

⁽³⁾ Strategija za polno zaposlenost in boljša delovna mesta za vse, COM(2003)006 final.

1.5 MSP, je izraz, ki vključuje tudi mikropodjetja, ki imajo spet svoje posebnosti, saj gre za podjetja, ki ustrezajo natančnim številčnim merilom, ki jih je Evropska komisija ⁽¹⁾ določila na naslednji način:

Vrsta podjetja	Število zaposlenih	Promet	ali	Bilančna vsota
Srednje	< 250	≤ 50 milijonov €		≤ 43 milijonov €
Malo	< 50	≤ 10 milijonov €		≤ 10 milijonov €
Mikro	< 10	≤ 2 milijona €		≤ 2 milijona €

1.6 PSE pripada v skupino štirih enot: zadrug, vzajemnih družb, združenj in ustanov. Zanje je značilno, da njihova socialna smotrnost prednjači pred povečevanjem dobička, kar pogosto ustvarja vezi z območjem in lokalnim razvojem. Njihove temeljne vrednote so: solidarnost, socialna kohezija, socialna odgovornost, demokratično upravljanje, participacija in avtonomija ⁽²⁾.

1.7 Standardna opredelitev EU za majhna in srednje velika podjetja ⁽³⁾ vključuje večino podjetij socialne ekonomije. Podjetja, ki zaradi svoje velikosti ostajajo zunaj takšne opredelitve, na splošno z MSP delijo skupne značilnosti, kot so nizka stopnja zunanjih vlaganj, nekotiranje na borzi, bližina lastnikov in delničarjev ter tesna vez z lokalnim tkivom.

1.8 Evropske institucije so v zvezi s politikami za MSP vzpostavile normativni okvir. Do leta 2005 za MSP kot takšna je v veljavi glavni povezovalni ukrep: Odločba Sveta 2000/819/ES o večletnem programu 2001—2005 za podjetje in podjetništvo ter zlasti za MSP. Program, ki se prav tako uporablja za napredovanje pri uresničevanju ciljev, določenih z Evropsko listino za mala podjetja, ima naslednje cilje:

- okrepi rast in konkurenčnost podjetij;
- spodbujanje podjetniškega duha;
- poenostaviti upravno in zakonsko okolje podjetij;

⁽¹⁾ Priporočilo 2003/361/ES, ki nadomešča Priporočilo 96/280/ES (UL L 124 z dne 20. maja 2003, str. 36), ki se bo začelo izvajati od 1. januarja 2005. Tako v veljavnem kot v novem priporočilu opredelitve ostajajo nespremenjene. Spremenita se samo prihodek ali bilančni rezultat.

⁽²⁾ B. Roelants (koord.): Delovni dosje za Prvo evropsko konferenco za socialne ekonomije v državah srednje in vzhodne Evrope, 2002, str. 34. Skupni imenovalci na osnovi opredelitev, ki so jih predstavili Evropska komisija, OR, CEP-CMAF (Evropska konferenca zadrug, vzajemnih družb, združenj in ustanov) in FONDA (v povezavi z organizacijami, ki so sodelovale pri zasnovi socialne ekonomije).

⁽³⁾ McNryre et al.: Small and medium enterprises in transitional economies, Houndmills: Macmillan, str. 10.

— izboljšati finančno okolje podjetij;

— olajšati dostop podjetij do podpornih služb, programov in omrežij Skupnosti.

1.9 Sporočilo Komisije [COM (2003) 26 final] je 21. januarja 2003 predstavilo pet poročil o politikah EU v zvezi z MSP: dve poročili o izvajanju Evropske listine za mala podjetja v EU in v državah, ki vstopajo v EU; poročilo o dejavnostih EU v korist MSP; poročilo predstavnika za MSP; in Zeleno knjigo o podjetniškem duhu. Med drugimi sprejetimi izzivi poročilo o dejavnostih EU kaže na zavzetost EU predvsem s pomočjo strukturnih skladov, že omenjenega večletnega programa in 6. okvirnega programa. Nazadnje je bil na podlagi zelene knjige sestavljen akcijski načrt Skupnosti za podjetniški duh in konkurenčnost podjetij (2006—2010).

1.10 Evropska komisija je prav tako oblikovala normativni okvir za podjetja socialne ekonomije. Zadruge kot najpomembnejši člen so bile predmet *Sporočila o zadružnih organizacijah v Evropi* z dne 23. 2. 2004. Sporočilo predlaga izboljšanje preglednosti in pojmovanja zadrug ter spodbujanje poenotenja njihovega pravnega okvirja v državah EU ⁽⁴⁾. Sporočilo omenja temeljne predpise za tovrstna podjetja, kot so določeni v priporočilu Mednarodne organizacije dela o spodbujanju zadružnih organizacij, sprejetem junija 2002 na svetovni ravni, predvsem pa s strani predstavnikov vlad 25 držav EU in večine nacionalnih delavskih in delodajalskih organizacij. Priporočilo se prav tako sklicuje na glavne mednarodne delovne predpise in določa, da se v celoti nanašajo na delavce v zadrugah. Sicer pa je Evropska komisija pred nedavnim objavila delovni dokument o vzajemnih družbah: „Vzajemne družbe v razširjeni Evropi“ z dne 3. 10. 2003, ki navaja temeljne predpise za te vrste PSE ⁽⁵⁾.

2. Socialno-ekonomski okvir

2.1 Komisija je potrdila, da predstavljajo MSP s 66-odstotnim deležem v skupnem številu zaposlenih in 60 odstotki skupne dodane vrednosti EU temelj evropskega gospodarstva, če izvzamemo kmetijski sektor. Regije z visoko koncentracijo MSP, kot so Emilia Romagna, Baden-Württemberg in Jutland, se uvrščajo med tiste z najvišjim BNP na prebivalca in najvišjo stopnjo zaposlenosti ⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ Še zlasti v okviru izvajanja Resolucije o evropskih zadružnih družbah. Glej Uredbo Sveta št. 1435/2003 z dne 22.7.2003 o statusu evropskih zadružnih zvez (SCE).

⁽⁵⁾ Dokument Evropske komisije: Vzajemne družbe v razširjeni Evropi, 3.10.2003, str. 5.

⁽⁶⁾ Evropska komisija 2004: Novo partnerstvo za kohezijo, konvergenca, konkurenčnost, sodelovanje, Tretje poročilo o ekonomski in socialni koheziji.

2.2 EESO je v svojem mnenju *Socialna ekonomija in enotni trg* ⁽¹⁾ poudaril socialno-ekonomski pomen PSE in navedel, da so temeljnega pomena za podjetniško pluralnost in povečevanje gospodarske raznovrstnosti ⁽²⁾. Takšno priznanje je prišlo s strani same Komisije, predvsem v *Sporočilu o zadružnih organizacijah v Evropi* in v posvetovalnem dokumentu „*Vzajemne družbe v razširjeni Evropi*“, ki sta omenjena v zgornjem odstavku 1.10. Socialni in gospodarski pomen podjetij in organizacij socialne ekonomije v EU narašča; s približno 9 milijoni neposrednih polnih zaposlitev pomenijo 7,9 % plačanega civilnega dela ⁽³⁾. Poleg tega združujejo precejšen del civilne družbe: po podatkih Evropske komisije imajo zadruge 140 milijonov, vzajemne družbe pa 120 milijonov članov. Tako se ocenjuje, da je več kot 25 % državljanov EU članov PSE, kjer imajo natančno določeno socialno-ekonomsko vlogo kot proizvajalci, potrošniki, varčevalci, stanovalci, zavarovanci, študentje, prostovoljci itd. PSE se razvijajo v vseh panogah, predvsem v službah javnega in splošnega interesa ⁽⁴⁾, kot so zdravstvo, okolje, socialne službe in izobraževanje ⁽⁵⁾. Bistveno vlogo igrajo pri ustvarjanju socialnega kapitala, zmožnosti zaposlovanja invalidnih oseb, socialnem blagostanju, oživljanju lokalnih gospodarstev in posodabljanju lokalnih modelov vodenja. Nekatera med njimi so vzpostavila sisteme ocenjevanja vplivov na družbo in okolje.

2.3 MSP in PSE so pomembni dejavniki pri zaposlovanju in ponovnem zaposlovanju v okviru trenutnih velikih industrijskih sprememb, od sektorjev v zatonu in tistih, ki zmanjšujejo zaposlovanje, do tradicionalnih sektorjev (obrt, rokodelstvo) in drugih, ki so v razmahu, kot so storitve za podjetja, nove informacijske in komunikacijske tehnologije, sektorji visoke tehnologije, gradnja in javna dela, razpoložljivost storitev v neposredni bližini (tudi zdravstva) in turizem.

2.4 MSP in PSE se srečujejo s posebnimi izzivi. Evropska listina za mala podjetja ugotavlja, da so PSE najbolj občutljivi za spremembe podjetniškega okolja. Zelena knjiga Evropske komisije o podjetniškem duhu trdi, da „*morajo PSE sprejeti posebne izzive glede dostopa do financiranja, vodstvenega usposob*

⁽¹⁾ Mnenje CES 242/2000, UL C117 z dne 26.4.2000.

⁽²⁾ V novi študiji OECD pojasni, da je „socialna ekonomija“ širši pojem kot neprofitni sektor, saj ni tako strogo vezan na nedistribucijske omejitve, po katerih organizacije legalno ne smejo ponovno razdeljevati svojega dobička med lastnike. (OECD 2003, *The non-profit sector in a changing economy*, Pariz, str. 299).

⁽³⁾ Ta dela ne zajemajo indirektnih delovnih mest, kot so samostojni kmetijski delavci ali MSP, ki so člani zadrug. CIRIEC 200: „*The enterprises and organisations of the third system: strategic challenge for employment*“, Univerza v Liègeu.

⁽⁴⁾ Tang et al, 2002, str. 44.

⁽⁵⁾ Glej listino o CEP-CMAF (Evropska konferenca zadrug, vzajemnih družb, združenj in ustanov).

ljanja in svetovanja,“ ker morajo „za dosego svojih socialnih in družbenih ciljev upoštevati podjetniška načela in načela učinkovitosti“ ⁽⁶⁾.

2.5 MSP in PSE s številnimi primeri dobre prakse lahko občutno vplivajo na različne vrste socialno-ekonomskih sprememb: z zaposlovanjem novih oseb na trgu dela; s podporo inovativnih sposobnosti mikro- in malih podjetij; s ponovnim zaposlovanjem oseb, ki so izgubile delo v dejavnostih, ki so morale zmanjšati svoje število zaposlenih ali prenehati z delovanjem; z vzpostavitvijo vzajemnih družb socialnega skrbstva; posredno z ustanavljanjem podjetij v sektorjih v razvoju; z razvojem storitev in podizvajalskih razmerij; s prenosom podjetij v težavah na njihove delavce; s podporo pri ustanavljanju mikropodjetij in samozaposlovanju; in s kvalitativno preobrazbo znotraj istega sektorja. Poleg tega lahko PSE k tej spremembi doprinesejo poseben prispevek, tako s svojo sposobnostjo prej prikazanega usposabljanja za podjetništvo kot z uveljavljanjem vrednot, kot so socialno odgovorno podjetništvo, demokracija in udeležba državljanov, sodelovanje, tudi finančno, delavcev v podjetju, socialna vključenost ter zanimanje za lokalni in trajnostni razvoj.

2.6 V EU poteka živahno sodelovanje med klasičnimi MSP in PSE, ki imajo velike možnosti za razvoj. Sodelovanje poteka na vsaj tri načine:

a) MSP v veliki meri uporabljajo zunanje storitve PSE. Tako zadružne banke pogosto spodbujajo projekte za ustanovitev in razvoj klasičnih MSP.

b) MSP uporabljajo strukture, ki so v lasti PSE: za to, da med seboj oblikujejo sisteme podjetij (omrežja, skupine, skupne podporne strukture) ali za približanje ekonomiji obsega (zadruge MSP za nakup in trženje), in tudi za vzpostavljanje mehanizmov vzajemnega jamstva za bančna posojila itd. S pomočjo teh struktur lahko znatno povečajo svojo konkurenčnost.

c) Primeri PSE (kot so vzajemni skladi, opravljanje storitev splošnega interesa, omrežja pravične trgovine, itd.) lahko služijo kot spodbuda za razvoj MSP.

⁽⁶⁾ Evropska komisija: Zelena knjiga Podjetniški duh v Evropi, COM (2003), 27 final, točka C ii.

3. Vrste dobrih praks za spodbujanje javnih politik, ki bi jih bilo treba temeljiteje raziskati

3.1 Splošne ugotovitve

3.1.1 Komisija je primere dobrih praks objavila v različnih dokumentih, ki se nanašajo na akcije BEST v okviru večletnega programa, „to pomeni prakse, za katere se zdi, da dobro ponazarjajo pristop do trenutnega (aktualnega) razvoja podpore podjetjem, ki zasluži pozornost in zanimanje prakse“⁽¹⁾. Pri tem ne gre nujno za najboljše prakse („best practice“), a njihov namen je spodbujanje sprememb in boljših praks („better practice“), ki bi lahko pripeljale do sklepnih ugotovitev in glavnih usmeritev za politike EU.

3.1.2 EESO se zaveda, da je bil v zadnjih letih velik delež dobrih praks prenešen na področje MSP (prim. prej omenjene akcije BEST). Nanašajo se izključno na obstoječe ali možno sodelovanje med MSP in PSE. V prilogi so ponazorjene s konkretnimi primeri, ki prav tako prikazujejo sposobnost prilaganja modelov in njihov razvojni značaj v okviru gospodarske dinamike notnega trga in globalizacije.

3.1.3 Z ekstrapolacijo glede na vrsto lahko sklepamo na predloge javnih politik, ki lahko okrepijo dinamiko MSP in PSE s stališča lizbonske strategije. Gre za primere dobrih praks iz področja PSE, ki bi jih lahko prenesli na MSP ali interakcijo med MSP in PSE, pri katerih MSP neposredno uporabljajo PSE in bi jih lahko v še večji meri.

3.1.4 Delovna predpostavka, ki se je v nekaterih primerih deloma že uresničila, je, da vsak od teh načinov prinaša znaten oportunitetni strošek (opportunity cost)⁽²⁾, srednjeručno pa celo neto prihodek v javni proračun.

3.2 Tipologija dobrih praks

3.2.1 Ustvarjanje in ohranjanje delovnih mest z zagonom in prestrukturiranjem podjetij. Izkušnje s PSE v različnih državah EU največkrat pokažejo, da delavcem, ki izgubijo delo, sistemi financiranja za pomoč pri zagonu podjetja v težavah ali usta-

navljanju novega podjetja ob zadostnem spremljanju lahko pomagajo ustvarjati ali ohranjati delovna mesta in gospodarske dejavnosti, in državi in/ali drugim financierjem celo omogočijo, da v relativno kratkem obdobju pridobijo nazaj celotna in celo večja finančna sredstva.

3.2.2 Sistemi in grozdi („clusters“) podjetij za razvoj, inovacije in konkurenčnost. PSE so se predvsem na severu Italije in v španski Baskiji oblikovali v regionalne grozde, kasneje povezane v horizontalne ali paritetne sisteme ali skupine, s čimer so se takšna podjetja (večinoma mala in srednja) preoblikovala v enega glavnih gospodarskih akterjev svojih regij in pripomogla k nastanku vrhunskih centrov za inovacije na področju tehnologije in vodenja.

3.2.3 Združevanje sredstev za uresničitev ekonomij obsega. V mnogih evropskih državah se v določenih panogah znaten del klasičnih MSP, vključno z mikropodjetji in samostojnimi podjetniki (kot so mali trgovci v Italiji, frizerji in mesarji v Franciji, peki v Nemčiji), povezuje v skupine, ponavadi v obliki združenja, da bi tako združili nakupe, distribucijo ali storitve. Vsako malo ali srednje veliko podjetje ostaja popolnoma neodvisno in lahko povečuje svojo konkurenčnost, ohranja ali razširja svoje trge, se ogiba podizvajalskim razmerjem in posredovanju ter uresničevanju ekonomije obsega. Za skupnost takšen sistem pomeni jamstvo za ohranitev delovnih mest in lokalni razvoj.

3.2.4 Dostop do financiranja in zmanjševanje tveganj. Vzajemno jamstvo majhnim in srednje velikim podjetjem omogoča (vključno z mikropodjetji in samostojnimi podjetniki), da dobijo posojilo tudi brez zadostnih jamstev. Naloga družbe vzajemnega jamstva (pogosto v obliki vzajemne družbe) je, da jamči v izključno korist posojilodajalca. V primeru neplačila družba krije končne stroške z dvigom jamstvenih sredstev, ki jih prispevajo pridruženim MSP. Skupna sredstva MSP se porabijo za projekte odpiranja, preobrazbe ali razvoja podjetij za pridobivanje bančnih posojil in zaupanja bank.

(1) GD Podjetja (2002): Helping business grow – a „good practise guide“ for business support organisations, str. 11.

(2) Oportunitetni strošek (opportunity cost) je „vnaprej določen dohodek ali dobiček iz izvajanja sklepa, ko so viri omejeni ali ko gre za projekte, ki se vzajemno izključujejo. Na primer, oportunitetni strošek pri izgradnji tovarne na določenem ozemlju je vnaprej določen dohodek, na istem prostoru se ne gradi drugih pisarn. Ali: dohodek, pridobljen, če se ne zgradi tovarna, zgradijo pa se pisarne, predstavlja oportunitetni strošek. Oportunitetni strošek je pomemben dejavnik pri sprejemanju odločitev, čeprav predstavlja stroške, ki niso vpisani med račune zadevne orgaizacije“. (Oxford Dictionary of Finance and Banking; Oxford University Press, 1997, str. 252).

3.2.5 *Storitve za skupnost.* PSE so se izkazali za pomembnega akterja pri socialnih, zdravstvenih, izobraževalnih in kulturnih storitvah, zlasti v okviru privatizacij, in povezali podjetniški duh z ohranitvijo splošnega interesa, ki je izhodišče teh storitev. Ta podjetja v primerjavi z državo pogosto nudijo bolj kakovostne storitve za nižjo ceno. V nekaterih primerih so storitve predmet lokalnih javnih in zasebnih partnerstev med PSE in lokalnimi oblastmi ter partnerstev na področju storitev javnega interesa, kot so zavodi za zaposlovanje, zdravstveni centri, pomoč na domu, itd..

3.2.6. *Kakovostne in etične proizvodne in distribucijske verige.* PSE so se specializirali za distribucijo proizvodov, za katere lahko zagotavljajo stalno kakovost s proizvodnim postopkom, za katerega lahko zagotavljajo, da stalno upošteva etične predpise (neizkoriščanje, upoštevanje delovnih pogojev, pravično plačilo itd.).

4. Priporočila za program raziskav in dejavnosti, katerih namen je določiti dolgoročne politike za napredovanje MSP in PSE s pomočjo vzajemne interakcije

4.1 Splošne ugotovitve

4.1.1 Odločilen skupni pomen MSP in PSE za evropsko gospodarstvo in izvajanje lizbonske strategije ter možnost pozitivne interakcije med obema akterjema ob uporabi modelov in struktur PSE govorita v prid novim skupnim prizadevanjem na ravni EU za njihovo promocijo in podporo.

4.1.2 EESO je upošteval predvsem obstoječe programe za podporo MSP, a opaža, da so obstoječe strukture za podporo PSE in za uveljavljanje pobud za pospeševanje medsebojnega delovanja MSP in PSE nezadostne.

4.1.3 Poleg tega opozarja na pomanjkanje zanesljivih, izčrpnih, vseevropskih in večdisciplinarnih študij, ki bi ponazorile in izračunale oportunitetni strošek dobrih praks, ki spodbujajo krepitev MSP in PSE z interakcijo.

4.1.4 Pomanjkanje resno omejuje oblikovanje javnih politik za napredovanje MSP in PSE s pomočjo interakcije. Dejansko sta pri določanju teh politik bistvenega pomena stalno spremljanje in analiziranje stroškov in koristi.

4.2 Posebna priporočila

4.2.1 Ustanovitev Evropske opazovalnice podjetij socialne ekonomije in pričetek izvajanja večletne raziskave o interakciji med PSE-PSE ter MSP-PSE

4.2.1.1 EESO predlaga ustanovitev Evropske opazovalnice podjetij socialne ekonomije, ki bi izvajala raziskave ne le o samih PSE, ampak tudi o obstoječi in možni interakciji med MSP in PSE ter o tem, kako bi bilo takšna interakcija lahko bila ključnega pomena za ekonomski razvoj MSP in PSE kot tudi za uveljavljanje socialne odgovornosti podjetij in boja proti izključenosti.

4.2.1.2 Opazovalnico bi podprle Evropska komisija in vlade 25 držav članic EU. Vključevala bi organizacije PSE, pa tudi raziskovalne centre o PSE na univerzitetni ravni. Tesno bi sodelovala z opazovalnico MSP.

4.2.1.3 EESO tudi predlaga, da bi opazovalnica uvedla triletno multidisciplinarno in medevropsko raziskavo za odkrivanje dobrih praks, ki bi zajela sisteme PSE, ki neposredno razvijajo MSP oziroma katerih model ponuja možnost za razvoj MSP predvsem na področjih, omenjenih v 3. točki.

4.2.1.4 Namen takšne raziskave bo prikazati oportunitetni strošek, osredotočila se bo predvsem na izračun:

- neposrednih mikroekonomskih stroškov in koristi;
- stroškov in koristi v zgornjem in spodnjem delu ekonomske verige;
- vrednosti nematerialnih dobrin;
- socialnih stroškov in koristi, in sicer s socialno presojo;
- multiplikativnih učinkov;
- razlike v stroških ob predpostavki, da ne bi bilo tega modela (na primer „stroški stanja brez zadrug“ so dodatni stroški za državo in skupnost, ki bi nastali zaradi nenadnega izginotja zadrug).

4.2.1.5 V objavo sklepnih ugotovitev raziskav evropske opazovalnice za PSE pri evropskih institucijah, vladah držav članic in prebivalstvu nasploh bi bilo treba vložiti pomembna komunikacijska sredstva.

4.2.1.6 EESO bo bdel nad dobrim razvojem raziskav opazovalnice podjetij socialne ekonomije in po triletnem obdobju začel z ocenjevanjem njenih dognanj, tako da bo preučil njihov možen vpliv na politike Evropske komisije na področju MSP in PSE.

4.2.2 Polno sodelovanje MSP in PSE v evropskih programih za podporo podjetjem

4.2.2.1 EESO zahteva od Komisije, naj zagotovi, da bodo PSE imeli možnost enakopravnega sodelovanja pri novem večletnem programu za podjetništvo 2006-2010, in naj podpira pobude za doseg medsebojnega delovanja MSP in PSE ter predvsem uporabo PSE pri sodelovanju med MSP.

4.2.2.2 EESO prav tako poziva, naj se pogostost sodelovanja med MSP in PSE v programih EU za dostop do raziskav, inovacij in svetovnih trgov uvrsti med glavne prednostne naloge evropskih politik.

4.2.2.3 EESO meni, da je treba ohraniti pomen projektov v korist MSP v strukturnih skladih in da je treba povečati pomen projektov v korist PSE in medsebojnega delovanja PSE in MSP, predvsem kadar takšni projekti spodbujajo ustvarjanje novih delovnih mest in razvoj podeželskih regij. Dostop do strukturnih skladov se ne sme omejiti na podlagi področja dejavnosti podjetja.

4.2.3 Vključitev sklepnih ugotovitev Medministrske konference OECD v Carigradu za MSP in njihova razširitev na PSE

4.2.3.1 EESO Komisiji tudi predlaga, da se vrne k sklepnim političnim ugotovitvam medministrske konference OECD v Carigradu o MSP in jih razširi na PSE. Zahteva torej pristop, ki bi bil bolj prilagojen potrebam in značilnostim MSP in PSE ter zlasti:

— izboljšanje dostopa do financiranja MSP in PSE danes, ko bazelska merila za bančna posojila tveganim ali podkapitaliziranim podjetjem postajajo strožja;

— pospeševanje partnerstev, omrežij in grozdov MSP in PSE;

— redno obnavljanje in stalno združevanje empiričnih podatkov o položaju MSP in PSE;

— zmanjševanje ovir za MSP in PSE na svetovnih trgih predvsem z zmanjšanjem upravnih in pravnih bremen, s katerimi se srečujejo;

— preprečevanje in reševanje podjetniških težav in stečajev;

— spodbujanje izobraževanja in razvoja človeških virov;

— uveljavljanje informacijskih in komunikacijskih tehnologij⁽¹⁾.

4.2.4 Izboljšanje dialoga na nižji državni ravni, državni ravni in ravni Skupnosti

4.2.4.1 V več državah EU, predvsem v nekaterih novih državah, mala in srednje velika podjetja niso v zadostni meri zastopana v nacionalnih organih socialnega dialoga. EESO meni, da bi morala biti zastopana bolje, če ne zaradi drugega, zaradi prizadevanj za učinkovitost javnih politik promocije in zakonske ureditve teh podjetij in zato, da bodo lahko velika podjetja in sektor MSP enakopravno izraža svoje mnenje.

4.2.4.2 V večini držav EU kot tudi na ravni Skupnosti podjetja socialne ekonomije niso na noben način zastopana v socialnem dialogu. EESO predlaga, da se predstavniške organizacije PSE na ravni Skupnosti in v različnih državah EU povežejo, se okrepijo in se vključijo v socialni dialog tako na ravni Skupnosti kot na ravni držav članic. Stališče teh organizacij pri oblikovanju predpisov, ki se nanašajo na podjetja⁽²⁾, bi se moralo upoštevati v večji meri.

⁽¹⁾ Glej: Cordis Focus št. 247, 14. junij 2004, str.14.

⁽²⁾ Pravni, računovodski predpisi itd.

4.2.5 Iskanje načina za spodbujanje sodelovanja delavcev pri odločitvah in kapitalu podjetij

4.2.5.1 PSE so razvili znanje na področju sodelovanja delavcev pri sistemu odločanja in kapitala njihovih podjetij. Del zadrug je tako razvil „skupno združeno delo“⁽¹⁾, pri čemer so vsi ali večina sodelavcev zadruga njeni delavci in obratno in ima vsak od njih svoj glas pri sprejemanju odločitev ne glede na svoj znesek finančnega prispevka v podjetju, saj so slednji nominalni in neprenosljivi. Ta oblika sodelovanja je eden izmed poglavitnih dejavnikov, ki pojasnjuje uspeh več primerov dobrih praks. Poziva k neposredni odgovornosti delavcev pri razvoju njihovega podjetja in jim omogoča, da enakopravno sodelujejo pri strategije njenega razvoja. V času, ko vedno bolj spoznavamo, da je v okviru na znanju temelječega gospodarstva, za katerega si prizadeva lizbonska strategija, temeljni vir podjetja njen „človeški kapital“, ta oblika pridruževanja (sodelovanja) postopoma odkriva svoj moderen in inovativen značaj.

4.2.5.2 EESO predlaga Komisiji, da v omenjeni opazovalnici in v tematskih seminarjih, ki jih organizira, preuči to posebno obliko sodelovanja pod naslednjimi zornimi koti:

- glede na njen oportunistični strošek, da bi določili, v kolikšni meri in s kolikšno morebitno prilagoditvijo bi jo lahko uporabili in prenesli na klasične MSP;
- glede na pravni in regulacijski okvir.

5. Sklep

5.1 MSP predstavljajo temelj gospodarstva in zaposlovanja v Evropi in v tej vlogi so prvi, ki jih zadeva uresničitev lizbonskih ciljev. PSE imajo vedno večjo vlogo v socialni koheziji in lokalnem razvoju. Sposobnost medsebojnega delovanja MSP in PSE, predvsem ob široki uporabi PSE s strani MSP, ki je v interesu obeh vrst podjetij, je bila doslej mnogo preslabo izkoriščena.

5.2 EESO Komisiji zato predlaga, da ponovno preuči obstoječo in možno interakcijo MSP in PSE ter pomaga pokazati, da le-ta koristi razvoju obeh vrst podjetij v okviru korenitih sprememb, ki jih povzroča gospodarska dinamika, ter predvsem v okviru politik regionalnega razvoja, socialne kohezije in inovacij.

Bruselj, 27. oktober 2004

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ „Cooperative worker ownership“ v angleščini. Glavni standardi tega sistema dela so bili določeni v „World Declaration of Cooperative Worker Ownership“ (februar 2004) Mednarodne organizacije zadrug tekstilne industrije, obrtništva in storitev Mednarodne zadrugne zveze (CICOPA), ki je rezultat enoinpolletnega dela med člani po svetu. Ti posebni standardi za zadruga za pridruženo delo („worker cooperative“ v angleščini) dopolnjujejo splošne standarde za zadruga, ki so v „Izjavi o identiteti zadrug“ („Statement on the Cooperative Identity“) Mednarodne zadrugne zveze in Priporočila 193/2002 Mednarodne delovne organizacije („Priporočila za spodbujanje zadrug“).